

COLIZIUNILE MORAL-JURIDICE ALE CONȘTIINȚEI PERSONALITĂȚII

ETICA (de la grec. *ethos* – deprindere, obicei; disciplină teoretică și normativă, obiectul căreia este morala) prin COLIZIUNE subînțelege categoria, care „înseamnă ciocnire, contradicție și luptă a caracterelor în conduita morală a personalității”¹. Contradicțiile constituie cauza principală în apariția coliziunilor moral-juridice, „baza obiectivă în **opunerea simțurilor** – (sublinierea ne aparține – P.L.)”², „o voce internă, dar străină, ca o voce care parcă este independentă de „eul” omului, o voce al „eului” altuia”³.

Normele juridice și morale există într-o strânsă unitate și colegătură reciprocă. Însă această stare nu servește ca argument, că între drept și morală nu există contradicții. Negarea existenței contradicțiilor dintre drept și morală, dar și apariția în baza acestor contradicții a unor **coliziuni moral-juridice** în conștiința oamenilor, ne-ar fi adus nu la altceva, decât la o tratare incorectă a realității înconjurătoare.

„Contradicțiile, – scrie Fr. Hegel, – apar, ca dialectică a instinctelor și înclinațiilor, în felul că ele se tulbură reciproc, că satisfacerea unuia cere subordonarea sau jertfirea satisfacerii celuilalt etc.; și cum instinctul nu este decât simplă direcție a determinației sale și nu își are deci în el însuși măsura, această determinare care subordonează și sacrifică este decizia întâmplătoare a bunului plac oricum ar proceda...”⁴; constituie izvorul orișicărei dezvoltări...

Însă contradicțiile sec. XX adeseori erau prezentate nu în baza faptelor reale, dar a abstracției, ceea ce însemna schimonosirea realității înconjurătoare.

– Da, – recunoșteau marxiștii, – și în socialism există contradicții, dar ele ... „**nu-s antagoniste**”, fiindcă se bazează pe „**proprietatea colectivă**”; „**antagonismul de clasă**” îi specific numai capitalismului, fiindcă ... acolo există „proprietatea privată” – cauza tuturor „relelor” în societate...

Dacă contradicțiile socialismului ... „**nu-s antagoniste**”, atunci cum de înțeles statutul social și juridic al zecilor de milioane de oameni nedreptățiți, încarcerați în gulaguri și închisori, deportați și exterminați fără nici măcar cel mai mic grad de vinovăție???... Oare acesta **nu-i antagonism social**???...

„Proprietatea colectivă”, cum a fost ea creată???...

Prin prisma „dictaturii proletare” – statul **omului „Cu arma”**... Oamenii de la bun început s-au opus colectivizării întreprinderilor, prelucrării pământului,

1 Философская энциклопедия. М., „Советская энциклопедия», 1962, т. 2, p. 565.

2 А.П. Лысков. О природе и содержании правовых чувств. «Ученые записки». Калининградский государственный Университет. Вып. III. Общественные науки. Калининград, 1968, p. 119.

3 Valeriu Capcelea. Etica și deontologia juridică. Chișinău, MUSEUM, 2002, p. 92.

4 G.W.F. Hegel. Principiile filosofiei dreptului sau elemente de drept natural și de știință a statului (Traducere de Virgil Bogdan și Constantin Floru). București, Editura IRI, 1996, p. 42.

naționalizării, astfel încât automatul, pistolul, baioneta erau unica cale de realizare a trecerii la așa numita ... „**muncă colectivă**”, care pînă la urmă a și distrus socialismul (URSS-ul). Prin anii '70 se ajunsese la așa o stare, cînd 2-3 lucrau, 10-15 furau, iar acei care furau trăiau mai bine, decît acei care lucrau. În plus, tineretul, populația pleca în masă de la sate... Se pune întrebarea: cît au mai putut acei cîțiva „colhoznici” rămași la țară să țină pe spatele lor așa un **monstru cu „arma” în dinți** de sute de milioane???... Și-apoi cine-și lua pe degeaba din produsele „**muncii colective**”???... Lucrătorii aparatului de partid și de stat – **ELITA**... muncitorilor și țăranilor... Oare aceasta să nu fie **antagonism social**???...

– La rîndul lor, reprezentanții capitalismului (U. Rostou, Gg. Halbraith, D. Bell, G. Can, P. Aron și alții) afirmau: capitalismul este **societatea „bunătății”, „afirmării”** personalității umane, „**științei**” și „**transformărilor**” sociale, „**viitorul**” omenirii...

Revenind la F. Hegel putem conchide: contradicțiile dintre **socialism** și **capitalism** au contribuit la trecerea societății pe o treaptă nouă, calitativ superioară, bazată pe principiile democrației și libertății. Iar aceasta înseamnă cea mai mare cucerire a omenirii în istoria și trecutul său milenar.

Bineînțeles, noi pe deplin încă nu ne-am eliberat de influența ideologiei comuniste asupra conștiinței maselor. În acest sens „colectivismul” constituie una din cauzele principale de apariție a unor **coliziuni moral-juridice** în conștiința și comportarea anumitor oameni în condițiile stabilirii statului de drept și a economiei de piață. Aici putem evidenția **două grupe** de coliziuni:

1) **coliziunile procesului reflectării**, care apar ca regulă în corespundere cu prezența diverselor niveluri ale conștiinței;

2) **coliziunile practicii** social-utile de toate zilele, care de asemenea nu este lipsită de contradicții.

Prima grupă: se poate întîmpla, că „orizontul îngust” de cunoștințe transformă o anumită faptă în ceva absolut, astfel realitatea fiind schimonosită. I. Kant scrie: „la om, ca esență cu rațiune e posibil, dacă am presupune libertatea în exclusivitate pură, dar ca esență, care își are necesități și asupra căreia influențează trezirea simțurilor, nu-i posibilă presupunerea libertății sacre, adică unei asemenea, care n-ar fi în stare spre maximele contrazicerii cu legea morală”¹. La aceste concluzii ajunge și cercetătorul A.S. Gulîga, care sublinia, că într-aseamenea situații avem de a face cu fenomenul, ce ne „caracterizează raportul subiectiv-spiritual față de realitate”². Prin urmare, contradicția dintre conștiința obișnuită și realitatea înconjurătoare prin absolutizarea faptei morale

1 Кант И. Соч. в 6-ти томах. – Т. 4 (ч. I). М., 1965, р. 349.

2 А.С. Гулыга. Мир и современность. (Путями Фауста). М., 1987, р. 197-198.

și a scopului final, ne aduce în situația exagerărilor și imposibilității de a face față procesului în care ne aflăm.

A doua grupă: contradicțiile existente între sistemele normelor juridice și morale contribuie la apariția **coliziunilor juridice și morale** în conștiința personalității. Asemenea coliziuni pot apărea atât în procesul reglementării conduitei persoanei concrete, cât și în alte aspecte mai largi. De exemplu:

– „Relațiile familiale sînt reglementate în conformitate cu următoarele principii: monogamie, căsătorie liber consimțită între bărbat și femeie, egalitate în drepturi a soților în familie, sprijin reciproc **moral și material** (sublinierea ne aparține – P.L.), fidelitate conjugală, prioritate a educației copilului în familie...” (p. 3 art. 2 CF al RM)¹.

– „Fiecare poate în orașe și suburbii a îndatora pe vecinul său, a contribui la clădirea și repararea îngrădirii ce desparte casele, curțile și grădinile lor; **înălțimea îngrădirii** se va hotărî după regulamentele particulare, sau după **obiceiul obștesc** (sublinierea ne aparține – P.L.)...” (Art. 600 CC al României)².

Pentru normele juridice evidențiate mai sus, dar nu numai, aceasta-i o stare parcă... de „indiferență”... Însă la încălcările cerințelor și „**legalității**” lor, **opinia publică (obiceiul, morala)** va reacționa brusc și fără echivoc.

Legile societății se realizează numai prin activitatea oamenilor, înzestrați cu conștiință și voință. Aceasta înseamnă, că oamenii nu numai că nu exclud, dar și cer de la cei din jur acțiuni conștiente, cu scopuri bine determinate în alegerea faptelor și comportării. Acțiunile oamenilor constituie obiectul interacționării diverselor aspecte psihice, biologice, fiziologice, sociale etc. Însă cel mai însemnat rămîne – aspectul social. Totodată, trebuie de avut în vedere, că „sociologia este știința nu despre om, nu a corpului sau psihicii lui, dar a legităților obiectiv aparente în procesul interacționării oamenilor spre deosebire de... factorii biopsihici”³, „colegătura legităților generale a comportării...”⁴.

În literatură, însă, au existat și se mai întîlnesc încercări de „biologizare” a cauzelor apariției exceselor sociale. Ele ne vin din perioada clasică. Cezare Lombroso (1835-1909) în cartea „Omul criminal” (1876) scria: „Infrațiunile se comit de către criminalii „înnăscuți” – tip deosebit de oameni, care se evidențiază prin trăsături esențiale fizice și morale..., craniu, coaste, nas, buze...; ucigașii – au privirile reci, neclintite, ochi însîngerăți, fălci și maxilare mari, dinții lungi și colțați, nasul lungit, statură înaltă; tîlharii – capul mic, sprîncenele

1 Trimiterile se fac în baza Codului familiei al Republicii Moldova, aprobat prin Legea Parlamentului nr. 1316-XIV din 26 octombrie 2000. Chișinău, 2006.

2 Se citează după: Codul civil și 15 legi uzuale (Ediție actualizată la 1 septembrie 2006). București, Editura Hamangiu, 2006.

3 В.П. Тугаринов, Б.Д. Парыгин. О соотношении социального и психологического. «Философские науки», № 6, 1967, p. 19.

4 Философский словарь (Под ред. И.Т. Фролова. Издание четвертое). М., Изд-во Политической литературы, 1981, p. 344.

schimbătoare, ochi fulgerători, barbă rară, statură mică; cei care încalcă morala – ochi strălucitori, expresie gingașă a feței, buze umflate, părul lung, pielea moale...”¹. Frederick Vollașton Hutton (1836-1905) – SUA, considera că „genele criminalității se transmit nu numai de la părinți la copii, dar și generațiilor viitoare”². Aceste opinii sînt respinse de psihologie, ca fiind nefondate. „Noțiunea de „genă”, – scrie S.L. Rubinștein, – cu privire la om și rolul în viața socială... n-are nimic comun cu ajunsurile experimentale ale geneticii moderne”³.

Pe problema „**biologizării**” exceselor sociale, a corelației dintre „**biologic**” și „**social**”, ni se pare mai reușită poziția naturaliștilor și juriștilor. Mai mulți autori de forță ai GENETICII și JURISPRUDENȚEI, în baza cercetărilor îndelungate ale „populațiilor”, au ajuns la concluzia: „Putem afirma neclintit, că recomandările „eugenilor” din trecut, cît și a celor din prezent, cu scopul obținerii unei noi „specii de om”, **în plan științific sînt neîntemeiate** (sublinierea ne aparține – P.L.)... Aceasta nu-i altceva, decît încercarea de a abate Omenirea de la restructurarea problemelor ei vitale și globale”⁴. N.P. Bocikov scrie: „Criminalitatea... nu-i categorie biologică...”⁵. La rîndul său S.V. Borodin afirmă: „Criminalitatea-i fenomen social, care se manifestă... prin încălcarea prescrierilor normelor juridice penale”⁶. Pe aceeași poziție se mențin și filosofii. Ilustrul profesor moscovit G.M. Ștrax scria: „Conflictul este un fenomen pur social, iar căutarea lui în afara societății este lipsită de sens”⁷.

Cauzele apariției coliziunilor moral-juridice în conștiința și modul de conduită a unor persoane pot fi **obiective și subiective**.

Cauzele obiective sînt determinate de legitățile generale în dezvoltarea societății. Aceste legități sînt obiective și nu pot fi înlăturate prin voința oamenilor. Ceea ce-s în stare oamenii să realizeze este numai posibilitatea schimbării dezvoltării sociale în baza **legilor obiective**.

Așa-s, de exemplu, contradicțiile economiei de piață bazate pe caracterul privat al relațiilor de producție și repartizarea bunurilor după principiul: „marfă-bani, bani-marfă”. De aici derivă, **coliziunile moral-juridice a conștiinței persoanei**, ca urmare a inegalității economice dintre oameni, intelectuali, slujitori ai aparatului de Stat, apartenență la diverse partide și ideologii politice.

1 Советское уголовное право. Общая часть. Изд-во Московского Университета, 1969, p. 439-440.

2 Ibidem, p. 442.

3 С.Л. Рубинштейн. Бытие и сознание. М., Изд-во АН СССР, 1957, p. 291.

4 Н.П. Дубинин, И.И. Карпец, В.Н. Кудрявцев. Генетика, поведение, ответственность. М., Изд-во политической литературы, 1989, p. 345.

5 Бочков Н.П. Методологические и социальные вопросы современной генетики человека. «Вопросы философии», 1981, № 1, p. 53.

6 С.В. Бородин. Борьба с преступностью: теоретическая модель комплексной программы. М., «Наука», 1990, p. 40.

7 Г.М. Штракс. Социальное единство и противоречия социалистического общества. Изд-во Московского Университета, 1966, p. 100.

Toate aceste **coliziuni** își găsesc oglindire în normele sociale, sînt apreciate atît de fiecare cetățean în parte, cît și de colective, grupuri social-politice, opinia publică. Aici este însemnat: coliziunile moral-juridice, ca regulă, se evidențiază în timpul protestelor sociale (mitinguri, greve), urmarea fiind sesizarea legislației...

„De obicei, – scrie A.S. Pigolkin, – **coliziunile par imagine** (sublinierea ne aparține – P.L.) și după o cercetare atentă a **normelor sînt înlăturate** (sublinierea ne aparține – P.L), fiindcă normele necoincidente după conținutul lor se raportează la diverse persoane, obiecte, fapte, sau nu se contrazic, dar numai se completează una pe alta...”¹. Se poate întîmpla, că legiuitorul (organul care a elaborat actul normativ) a scăpat din vedere anumite momente însemnate din actele vechi. Această **coliziune dintre actul normativ vechi și cel nou** trebuie s-o repare legiuitorul la cerința persoanelor, colectivelor, grupurilor, opiniei publice.

Cauzele obiective de apariție a coliziunilor moral-juridice se combină armonios cu **cauzele subiective**.

Rolul conștiinței în perfecționarea morală a omului este de însemnătate excepțională. Fiecare faptă, modul de viață, activitatea etc. sînt motivate și se apreciază. Acestea din urmă se manifestă prin simțurile datoriei, sovestei, cinstei și destoiniciei – regulatori de bază ai comportării. Nici nu poate fi vorba despre o personalitate multilateral dezvoltată fără aceste calități, bazate pe simțul răspunderii în fața întregii societăți. Lucian Blaga scria: „Destinul creator al omului nu e un fapt circumscris de un vag finalism metafizic, ci are aspectul unei saturații finaliste, cu structuri și accesorii precise, care îl reliefează ca atare. Toate aceste considerații nu fac, evident, decît să aducă o nouă contribuție la definiția plastică a omului”².

Înainte de a săvîrși anumite acțiuni este necesar de a ne convinge, există oare condițiile necesare și utile în situații concrete. Această stare este însemnată pentru fiecare om, dar deosebit se referă la **executorii direcți ai legilor** – judecători, procurori, lucrători ai poliției, avocați, notari. În activitatea acestor slujitori ai aparatului de Stat se îmbină strîns cerințele juridice și morale – **datorie de serviciu și datorie morală**. Normele juridice, ca atare, nu-s în stare să asigure rezultatele dorite. Mult depinde de aceea, **cine și cum** aplică prescrierile normelor. Mare importanță o are și măiestria profesională, experiența practică.

În activitatea sa judecătorul este obligat să respecte încrederea poporului și a statului, să-și slujească cu cinste Patria, să respecte cu strictete legile,

1 Общая теория права. Учебник для юридических вузов (Под общ. ред. док. юр. наук, профессора А.С. Пиголкина. 2-е издание, переработанное и дополненное). М., Изд-во МГТУ им. Н.Э. Баумана, 1995, р. 270.

2 Lucian Blaga. Trilogia valorilor. Opere, vol. 10. București, 1987, p. 632.

curătenia morală și comportarea ireproșabilă, astfel posedând dreptul moral și social de a-i judeca pe alții. În jurământul, pe care îl depune solemn în fața Consiliului Superior al Magistraturii, judecătorul își asumă răspunderea „să respecte Constituția și legile țării, drepturile și libertățile omului, să-și îndeplinească cu onoare, conștiință și fără părtinire, atribuțiile ce-i revin”¹; să se abțină „de la orice comportament, acțiune sau manifestare care ar putea prejudicia încrederea publicului în sistemul judecătoresc”².

În Legea „Cu privire la Procuratură” se subliniază, că procurorii sînt obligați să manifeste principialitate, hărnicie, exemplu de respectare a „**regulilor deontologice** (sublinierea ne aparține – P.L.) și să se abțină de la fapte care ar discredita imaginea Procuraturii sau ar compromite titlul de procurator”³. Totodată, în condițiile legii, procurorii trebuie să depună „declarații cu privire la venituri și la proprietate, să întreprindă măsuri în vederea relevării și înregistrării tuturor încălcărilor de lege care le-au devenit cunoscute atît în exercițiul funcției, cît și în timpul în care nu se aflau în acest exercițiu”⁴.

În condițiile economiei de piață și creării Statului de drept un rol deosebit îi revine poliției, care își organizează activitatea „pe principiile legalității, umanismului și echității sociale, conlucrării cu cetățenii și cu colectivele de muncă, transparenței și respectării secretului profesional”⁵. Trebuie de subliniat, că poliția „îi apără pe cetățeni indiferent de situația lor socială, patrimonială, de apartenență națională, de rasă, de sex și vîrstă, de studii și limbă, de atitudinea față de religie, de convingerile politice și de altă natură”⁶.

„Este interzis, – stabilește legea, – ca poliția să destăinuiească informațiile ce țin de viața personală a unui cetățean și denigrează onoarea și demnitatea acestuia sau pot prejudicia interesele lui legitime, dacă executarea atribuțiilor ei nu cer contrariul”⁷.

Avocatura, ca instituție juridică independentă funcționează în baza mai multor legi⁸ și acte normative. În activitatea lor avocații „apără drepturile,

1 Legea nr. 544-XIII din 20 iulie 1995 „Cu privire la statutul judecătorului”, p. 1 art. 12 – MO, nr. 59-60 din 26 octombrie 1995.

2 Codul de etică al judecătorului, p. 3 art. 3 – Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2008, nr. 1, pag. 4.

3 Legea „Cu privire la Procuratură” nr. 294-XVI din 25 decembrie 2008, litera „b”, art. 54 – MO, nr. 55-56 (3388-3389).

4 Ibidem, literele „c”, „f”.

5 Legea „Cu privire la poliție”, nr. 416-XII din 18 decembrie 1990 (Republicată – MO, nr. 17-19 din 31 ianuarie 2002), alin. 1 art. 3.

6 Ibidem, alin. 1 art. 4.

7 Ibidem, art. 5.

8 Legea nr. 1349-XIII din 17 octombrie 1997 „Cu privire la avocații parlamentari” – MO, nr. 82-83 din 11 decembrie 1997; Legea nr. 1260-XV din 19 iulie 2002 „Cu privire la avocatură” – MO, nr. 126-127 din 12 septembrie 2002; Legea nr. 198-XVI din 26 iulie 2007 „Cu privire la asistența juridică garantată de Stat” – MO, nr. 157-160 (3044-3047) din 5 octombrie 2007...

libertățile și interesele legitime ale clientului, fiind **independenți de oricare influență din partea autorităților publice** (sublinierea ne aparține – P.L.)”¹.

Legea deontologică cu strictețe stabilește: „Avocatul trebuie să se abțină ca să se mai ocupe de cauzele tuturor clienților implicați, atunci când intervine **un conflict de interese ale acestora** (sublinierea ne aparține – P.L.)...”².

Notariatul este o instituție publică de drept „abilitată să asigure, în condițiile legii, ocrotirea drepturilor și intereselor legale ale persoanelor și statului...”³.

În literatura de specialitate se evidențiază deosebit, că „**notariatul** (sublinierea ne aparține – P.L.) face parte din organele de ocrotire a dreptului”⁴.

Noi împărtășim această poziție, iar argumentele în favoarea ei o reprezintă înseși Legile și activitatea multilaterală a notarului în viața socială.

Actele notariale au forță probantă și nu vor contravine **legilor și moralității**, pot fi „traduse în limba solicitată”⁵.

Informația cu privire la actele notariale se eliberează „la cererea instanței de judecată, procuraturii, organelor de urmărire penală în legătură cu cauzele penale, civile sau administrative aflate în curs de examinare”. În orice alte cazuri comunicarea informației – „se interzice”⁶.

Nivelul ridicat al conștiinței morale și al datoriei de serviciu, respectarea legilor, intoleranța față de nihilism sub orice formă de manifestare, iscusința de opunere diverselor forme de influență, care urmăresc scopul de ocolire a legilor, respectul față de om, cinstea și demnitatea, drepturile și obligațiile, simțul criticii și autocriticii, dârzenia în căutarea adevărului – aceste calități se cer fiecărui lucrător al JUSTIȚIEI STATULUI DE DREPT, bazat pe principiile democrației și liberalismului politic și social. Definitivarea calitativă și la timp a anchetei dosarului penal, sentința motivată a judecătorei în rezultatul buneii organizări a procesului judiciar, atitudinea corectă față de cetățeni din partea lucrătorilor aparatului de Stat – provoacă simțul satisfacției sociale, încrederea și credința, că adevărul și dreptatea vor triumfa, inclusiv în situațiile grele.

Bineînțeles, practica judiciară și de anchetă cunoaște multe situații complicate, coliziuni morale și conflicte, greutăți în aprecierea morală a cauzelor, faptelor. În luarea deciziilor se cere o mare voință de caracter, răbdare,

1 Regulamentul de activitate al avocaților publici nr. 652 din 18 februarie 2009 – MO, nr. 47-48 (3380-3381) din 3 martie 2009, art. 4

2 Codul deontologic al avocaților Baroului din Republica Moldova (Adoptat de Congresul Avocaților din 20 decembrie 2002, cu modificările și completările adoptate la 23 martie 2007 de Congresul Avocaților), art. 1.3.2. – www.avocatul.md/files/80.pdf.

3 legea nr. 1453-XV din 8 noiembrie 2002 „Cu privire la notariat” – MO, nr. 154-157 din 21 noiembrie 2002, p. 1 art. 2.

4 Юридический энциклопедический словарь (3-е издание, переработанное и дополненное) – М., ИНФРА-М, 2001, p. 245.

5 Legea nr. 1453-XV din 8 noiembrie 2002 „Cu privire la notariat”, p. 3 art. 5.

6 Ibidem, p. 3, 4 art. 6.

deprindere, cunoștințe solide și tact profesional. A.S. Pigolkin scrie: „Dacă organul de aplicare a normelor juridice a stabilit faptele autentice, dar trage concluzii juridice greșite, atunci despre adevărul unor asemenea concluzii, nu se poate de vorbit”¹. Aceste constatări le întâlnim și la cercetătorii români. Așa, dr. profesor universitar Costică Voicu scrie: „Răspunderea juridică reprezintă reacția organizată, instituționalizată a autorității statale pe care o declanșează săvârșirea unei fapte socialmente periculoase”². De asemenea Maria V. Dvoracek: „Legiuitorul, fără a avea pretenția că poate satisface toate exigențele acestei organizări – trebuie totuși să ia în considerare particularitățile **diverselor situații** (sublinierea ne aparține – P.L.) ivite în viața socială, pentru a impune norme adecvate”³. Se lămurește aceasta prin faptul, că încă nu puțini lucrători ai organelor de ocrotire a dreptului abuzează de putere, încalcă legalitatea, admit formalismul, sînt indiferenți de soarta omului, unilaterali în dezvoltarea probelor adevărate referitoare la cauză, faptă. Informațiile de pe teren sînt de-a dreptul uluitoare:

– „Studiile demonstrează că fenomenul corupției rămîne a fi unul dintre subiectele care îngrijorează cel mai mult Republica Moldova. Conform Barometrului Global al Corupției, elaborat de Transparency internațional, sectoarele și instituțiile cele mai afectate de corupție sînt (în descresștere): poliția, sistemul judiciar, serviciile medicale, partidele politice, legislativul, mediul de afaceri, sistemul de educație. Sondajele efectuate de organizațiile neguvernamentale locale confirmă aceste rezultate”⁴;

– Ziarul „Vocea Bălțului” informa cititorii despre unele cazuri de corupție din partea unor comandanți ai Unităților militare din Nordul Republicii Moldova⁵.

Cele descrise mai sus, dar încă și multe altele, constituie încălcări grave ale legilor și moralității, aduc prejudicii imense persoanelor concrete, societății și statului.

În viața cotidiană adeseori ne întâlnim cu cazuri de conduită incorectă în familie, locurile publice, acte de huliganism sau alte încălcări a ordinii publice. În opinia noastră, cauzele acestor fenomene de proastă educație, lipsă de respect față de ordine și morală trebuie recunoscute: nivelul de cultură redus, șomajul, înstrăinarea de rude și apropiați, ca rezultat al plecării în masă a populației în alte state ale lumii.

1 Общая теория права. Учебник для юридических вузов (Под общ. ред. док. юр. наук, профессора А.С. Пиголкина. 2-е издание, переработанное и дополненное), p. 269.

2 Costică Voicu. Teoria generală a dreptului. București, Lumina Lex, 2002, p. 286.

3 Maria V. Dvoracek, Gheorghe Lupu. Teoria generală a dreptului. Editura Chemarea Iași, 1996, p. 149.

4 Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2008, nr. 4, p. 6.

5 Vadim Cebotari, Tatiana Vizitiu. La straja ordinii în armată. – „Vocea Bălțului”, 19 februarie 2010, nr. 6 (276), p. 3-4.

Coliziunile moral-juridice în conștiința oamenilor apar și în rezultatul contradicțiilor dintre societate și Stat, ca urmare a unei slabe activități organizatorice, legislative, executive din partea organelor puterii, aprobarea unor decizii pripite și subiectiviste în administrare. Drept rezultat: mitinguri, proteste, greve... „**Revolta**, – scria John Locke, – **este legală** (sublinierea ne aparține – P.L.) îngrădirii drepturilor din partea puterii, drept suveran al poporului – fondatorul statului”¹. Aici mai adăugăm: normele juridice asigură stabilitatea socială, însă această stare nu trebuie să înlesnească conservatismul. Sarcina organelor puterii este, ca în permanență să reacționeze la necesitățile, propunerile cetățenilor, reflectarea inițiativelor în legile și actele normative noi, adecvate realităților timpului. Așa, la cerințele opiniei publice, radical au fost schimbate statutul juridic al copiilor născuți în afara căsătoriei și familiei, completate instituturile „Adopția. Tutela și curatela copiilor”, alte despărțituri ale Dreptului familial²...

Una din cauzele apariției **coliziunilor moral-juridice** o constituie starea materială a oamenilor, deosebirea dintre bogați și săraci. „Necesitatea, – spunea Epicur, – este sărăcie, dar nu-i nici o necesitate de a trăi cu ... necesitatea...”³. Acel stat care nu-și onorează cetățenii cu siguranță materială, prin crearea locurilor de muncă și lărgirea instituțiilor școlare și de instruire – n-are nici un viitor, este sortit pieirii...

Pentru lichidarea deplină a fenomenelor negative, care împiedică procesului de formare a omului „nou”, se cer a fi consolidate forțele întregii suprastructuri sociale: organizațiile statale și nestatale, partidele și mișcările politice, colectivele oamenilor muncii, instituțiilor educaționale și instruirii, inovării și cercetării etc. În acest proces **trebuie să predomine atmosfera grijii și respectului față de om, încrederii și răspunderii față de Stat și societate.**

CONCLUZII

1. **Coliziunile moral-juridice** constituie problema principală a cursului Etica juridică... De aceea acestei discipline trebuie să i se acorde o atenție mai sporită în cadrul facultăților și Universităților de Drept.

2. **Coliziunile moral-juridice** trebuie să fie lansate mai activ în problematica cercetărilor atât la nivel de licență, cât și a celor de masterat, doctorat, inclusiv pentru obținerea titlului de doctor-habilitat.

3. În condițiile timpurilor pe care le trăim, pline de contradicții și conflicte sociale, în pregătirea viitorilor juriști **accentul trebuie pus pe practica de producție, experiența Veteranilor JUSTIȚIEI naționale și internaționale,**

1 Локк Д. Избранные философские произведения. Т. 2. М., 1960, p. 116.

2 Codul Familiei al republicii Moldova, aprobat prin Legea Parlamentului nr. 1316-XIV din 26 octombrie 2000, titlul V „Educația copiilor gămași fără ocrotire părintească”.

3 Материалисты Древней Греции. М., 1955, p. 219.

bazate pe profesionalism, exemple de înaltă ținută morală și conduită socială.

CONCLUSIONS

1. **Moral-juridical Collisions** constitute the principal (main) problem of the juridical Ethic... That's why to this discipline must be accorded greater attention in all Universities of justice from all over the World.

2. **Moral-juridical Collisions** must be discussed and elaborated in scientific researches and in licenses works, both, to get a bachelor of law, doctor of law inclusive for getting the title of a habilitation doctor.

3. Nowadays when our conditions of life are full of contradictions and social conflicts in the preparation of future lawyers **the accent must be based on the practice, on the experience of the Veterans of our National and International justice, based on professionalism of a high moral demeanour and social behaviour.**